

ترتیب آیات تحدّی (با تکیه بر دیدگاه‌های مفسران فریقین)

علی اندیده^۱، محمد تیموری^۲

۱- دانشجوی دکتری الهیات (علوم قرآن و حدیث) دانشگاه تهران، andidehali@yahoo.com

۲- دانشجوی دکتری الهیات (علوم قرآن و حدیث) دانشگاه اراک، phd.m.teymoori@gmail.com

چکیده

در معنای تحدّی نوعی دعوت و درخواست نهفته است که هدف از آن آشکار نمودن عجز و ناتوانی رقیب یا طرف مقابل است. شروع کننده تحدی مشرکین بودند که فضای هموردی ایجاد نمودند و گفتند قرآن افتری، اسطوره، سحر و قول بشر است. در مقابل قرآن کریم در پنج آیه تحدّی کرده است. این مقاله با روش توصیفی - تحلیلی با هدف دستیابی به علت همانند خواهی‌های متفاوت قرآن (کل قرآن، یک سوره و ده سوره) به بررسی دیدگاه‌های مفسران درباره ترتیب آیات تحدّی پرداخته است. این نظریه‌ها مختلف و به سه دسته قابل تقسیم است. دیدگاه نخست ترتیب آیات تحدّی را بر اساس بیان مقدار معجزه می‌داند. این نظریه با نقدهایی روبروست از جمله اینکه ممکن است مقصود از «قرآن» و «حدیث» در آیات تحدّی معنای جنسی باشد و در صدد بیان مقدار معجزه قرآن نباشد و نیز هیچ شاهی در آیات قرآن مبنی بر آنکه نزول و به ویژه ابلاغ آیات تحدّی به همان ترتیب مدّ نظر مفسران از این گروه باشد وجود ندارد. نظریه "ترتیب نداشتن آیات تحدّی" نیز با مناقشاتی مانند اکتفا به ذکر متعلق تحدّی، اظهار عجز از شناسایی ترتیب منطقی آیات تحدّی، ذوقی بودن پاسخ، نداشتن پایه و اساس محکم روبروست. دیدگاه "آسان تر شدن تحدّی براساس اغراض و اهداف" مطابق با ترتیب نزول مشهور میان مفسران و دانشمندان علوم قرآن است. این نظریه اگر چه نقاط ابهامی مانند ناسازگاری با نظم طبیعی دارد اما با دلایلی از جمله ذیل آیات تحدّی که عجز بشر را به نشأت گرفتن قرآن از علم الهی و عدم اطلاع بشر ربط می‌دهد، توجیه صحیح و معقول تعبیر مثله در آیه ۱۳ سوره هود و تبیین مناسب کلمه مفتریات در این آیه تأیید می‌گردد.